

Een interview met Cor Passchier:

Kunt u kort vertellen over uw achtergrond en uw connectie met gedeeld cultureel erfgoed?

Cor Passchier is op 21 april 1945 geboren in Noordwijk aan Zee en behaalde in 1978 zijn diploma als architect aan de Academie van Bouwkunst in Tilburg. Hij nam deel in diverse architectenbureaus en stedenbouwkundige combinaties. De kern van de activiteiten betrof grootschalige volkshuisvestingsprojecten, nieuwbouw en stadvernieuwing, restaureren gebouwd erfgoed, utiliteitsbouw en onderzoek. Hij was vicevoorzitter van de Bond van Nederlandse Architecten/Koninklijke Maatschappij tot Bevordering der Bouwkunst (BNA) in de jaren 1983-1989 en is erelid van de Ikatan Arsitek Indonesia (IAI) sinds 1991.

Sinds de jaren tachtig is Cor Passchier als architect-onderzoeker betrokken bij projecten in Indonesië, o.a.: het inventariseren van het gebouwde erfgoed in Bandung '*Inventory of monuments and worthwhile buildings in Bandung*' (1989)/ de restauratie van het Huis Reinier de Klerk en bijgebouwen (1998), *de voormalige huisvesting van het nationale archief van Indonesië* en was als directeur-coördinator betrokken bij het Indonesisch/Nederlandse onderzoeksprogramma '*The inventory and identification of Forts in Indonesia*' (2008 t/m 2010). In 2013 was hij co-curator bij de productie van de expositie 'Forts in Indonesia' in het Tropenmuseum in Amsterdam.

Hij publiceerde vele malen over Indonesisch gebouwd erfgoed en naast een groot aantal artikelen heeft hij in diverse Indonesische en Nederlandse boeken gepubliceerd o.a. '*Bouwen in Indonesië 1600-1960*' (2016). Samen met anderen was hij betrokken bij een aantal exposities over gebouwd erfgoed in Indonesië.

Samen met de Indonesische architecten Han Awal en Budi Lim, ontving Cor Passchier de 'Unesco Heritage Award of Excellence' in 2002 en kreeg hij in Rotterdam (NAI) de Prof. Teeuw prijs voor de inspanningen verricht op het terrein van culturele samenwerking tussen Nederland en Indonesië in 2007. Daarnaast ontving hij twee onderscheidingen van de Indonesische architectenorganisatie (IAI) en een onderscheiding van de Bond van Nederlands Architecten (BNA).

Cor Passchier is sinds 2003 is architect-onderzoeker bij 'Passchier Architects en Consultants' (PAC) en is lid van de adviesraad van de Indonesische organisatie 'Pusat Dokumentasi Arsitektur'(PDA).

Voor een uitgebreide CV ga naar:

<http://pacarch.blogspot.nl/>

U heeft inmiddels vele jaren gewerkt aan gedeeld cultureel erfgoed in Indonesië, als u terugkijkt wat zijn de voornaamste ontwikkelingen die u ziet?

In Indonesië is in de eenentwintigste eeuw de welvaart toegenomen en is er een grotere middenklasse ontstaan. De groei van de bevolkingsomvang kent een explosief verloop. Daarnaast is er een voortdurende trek van het platteland naar de steden, vooral op Java en Sumatra. Door dit alles tezamen is er een grote druk op het beschikbare stedelijk areaal en de infrastructurele capaciteiten.

Wat betreft het gebouwde erfgoed en in het bijzonder wat door sommigen '*Gedeeld Cultureel Erfgoed*' wordt genoemd, verdient dit enig commentaar. Voor Nederlanders is het schrijven over Indonesië en in dit geval het identificeren/ documenteren van structuren en gebouwen een informatieve kennisaanvulling, en voor sommigen een afsluiting van een (koloniaal) compartiment in de geschiedenis. Maar in Indonesië ervaart men dat anders, de gebouwde nalatenschap is hier de alledaagse werkelijkheid en is het decor waar in men woont en werkt. Met de term '*Gedeeld Cultureel Erfgoed*' heeft men in Indonesië weinig mee van doen; men beschouwd het als een postkoloniale term en noemt het 'colonial or Dutch colonial architecture'.

Is men, zowel in Nederland als in Indonesië, bewust van dit gedeeld cultureel erfgoed, d.w.z. kent men de historie, het verhaal van de verschillende gebouwen?

De Indonesian Heritage Trust (Badan Pelestarian Pusaka Indonesia / BPPI) werd opgericht in 2004. De erfgoed-organisaties van zo'n vijftig steden en regio's zijn lid van deze organisatie. De BPPI heeft is een lobby-organisatie naar de diverse overheden en bevordert kennisuitwisseling tussen haar leden.

De architectenorganisatie IAI tracht sinds enige jaren met aanvullende opleidingen en certificatie architecten te kwalificeren voor het restaureren van gebouwd erfgoed.

De monumentenzorg in Indonesië is naast de centrale overheid verdeeld in een kleine twintig regionale knooppunten en verder hebben de grote steden hun eigen diensten. Naast de gemeentelijke monumentenlijsten (aanleg aangevangen in de jaren tachtig) zijn er regionale monumentenlijsten en is er een nationale momumentenlijst; het betreft niet alleen koloniale architectuur. Een respectabel aantal private organisaties houden zich bezig met het adviseren van de rehabilitatie en hergebruik van gebouwd erfgoed, veelal in het kader van stedelijke rehabilitatie plannen; waarbij overheid en particuliere investeerders samenwerken (PPP constructies).

Ik kan mij voorstellen dat, gezien de geschiedenis die Nederland met Indonesië heeft, deze gebouwen ook als negatief worden gezien, is dat ook zo? En worden deze gebouwen dan ook anders behandeld dan andere -niet gedeeld cultureel erfgoed- historische gebouwen?

In Indonesië ervaart men de koloniale gebouwde nalatenschap als een deel van de alledaagse werkelijkheid een decor waar in men woont en werkt. De gebouwen, erfgoed uit de koloniale periode, konden moeilijk gesloopt worden en bleven in gebruik. Na de onafhankelijkheid van Indonesië werkten er andere ambtenaren en employeés en in grotere getale dan voorheen in de voormalige kantoorgebouwen. De nieuwe elite ging wonen in de huizen van de voormalige koloniale elite.

De aanvaarding van dit erfgoed is nimmer, wellicht op enkele uitzonderingen na, een zaak van warme genegenheid geweest. Hoe kon het ook anders de stad werd door velen in de laat- koloniale tijd, als een Westerse urbane enclave gezien, waar de autochtone bevolking geen initiërende rol vervulde.

Los van alle romantiek en zogenaamde oude banden, is Nederland voor Indonesië vooral een buitenland. Het land is lid van de internationale G20, de economische gemeenschap (19 grote landen en de Europese Unie). Nederland, als kleiner land, is partner in de EU. Het latere (na 2007) uitgevonden begrip 'Gedeeld Cultureel Erfgoed' is een Nederlandse dossierterm.

De behandeling en aanpak van de historische bebouwing in Indonesië is pragmatisch en wordt vooral gedictieerd door de enorme bevolkingsgroei, waarbij de oudere stadskernen vlekjes zijn in de huidige stadsomvang en niet meer deel uitmaken van de stedelijke/economische kernen. Het vraagstuk van hergebruik is dan primair bij het opstellen van stedelijke rehabilitatieplannen.

De laatste decennia hebben Nederland en Indonesië een nieuwe en vruchtbare en positievere samenwerkingsrelatie opgebouwd op tal van beleidsterreinen (handel, wetenschap, cultuur). Heeft dit ook z'n impact gehad op de wederzijdse samenwerking inzake gebouwd erfgoed?

In de civieltechnische/culturele hoek is er sinds de begin jaren zeventig een betrokken samenwerking tussen Nederlandse/ Indonesische bedrijven. In een breder perspectief beschouwd dienen we het wel te relativiseren. Indonesië heeft ongeveer 270 miljoen inwoners, de afstand tussen Sabang (Sumatra) en Merauke (Papua) bedraagt circa 5200 km (vgl. Amsterdam/New York 5800 km). In de jongste cijfers levert Nederland ca. 1,2% van de import in Indonesië en exporteert Indonesië ca. 0,19% van haar exportomvang naar Nederland. Nederland is voor Indonesië van geringe betekenis en hoogstens is er een historische link, die echter snel in betekenis afneemt. De generaties wisselen sneller in Indonesië en de geschiedenis vanuit hun perspectief verschilt nogal van de Nederlandse. Je kunt stellen dat: in vergelijking met Indonesië bevindt Nederland zich nog in een postkoloniale wereld. De buitenlandse wetenschappelijke Indonesië kennis is in toenemende mate in de regio aldaar te vinden (Australia/China/Singapore/...) De Nederlandse wetenschappelijke instituties zijn de laatste decennia gekrompen en in betekenis afgenomen, het is niet anders.

Misschien heeft de vorige vraag dit al een beetje beantwoord, maar hoe gaan de in Indonesië om met deze historische gebouwen? Verschilt dit van Nederland? Is er dan ook geregeld contact tussen Nederland en Indonesië voor kennisuitwisseling rond deze gebouwen?

Inderdaad, zie de bovenstaande tekst.

Momenteel ben ik betrokken bij diverse rehabilitatie-ontwikkelingen (o.a. Jakarta/Daendelspaleis, uit 1808-28 en op Midden-Java/een doofstommeninstituut en huisvesting, uit 1938. In de civiele sector zijn Nederlandse consultants doende in waterbouw (o.a. Jakarta, Semarang). Ook zijn Nederlandse archeologen soms betrokken mij het onderzoek naar scheepswrakken. Wat het omgaan met gebouwd erfgoed betreft probeert de Nederlandse dienst RCE soms iets op het gebied van onderwijsactiviteiten; maar het lijkt duidelijk: een minibudget en af en toe enige op en neer reizende algemene ambtenaren zet geen zoden aan de dijk. Investeren in meer langdurige ervaring, structurele aanpak, professionele deskundigheid, luisteren en juist niet zelf aankomen met leuke projectjes... zijn de steekwoorden.

In Jakarta. Semarang en Surabaya zijn overheden, universiteiten en architecten in samenwerking drukdoende grootschalige projecten uit te voeren voor de rehabilitatie van de oudere stadsdelen. De oplossingen voor sanitair en waterhuishouding, verkeersproblematiek, een nieuwe betekenis en hergebruik van oudere gebouwen zijn hier aan de orde.

Welke kansen/mogelijkheden ziet u voor ICOMOS Nederland om actiever te zijn op het gebied van gedeeld erfgoed?

Zoals ik poogde uit te leggen snapt niemand in Indonesië wat 'Gedeeld erfgoed' betekent, zo noemen ze dat niet en zo denkt men niet. Het lijkt me dat ICOMOS Nederland een relatie zou kunnen ontwikkelen met het actieve Indonesische ICOMOS. In gezamenlijkheid kan er een gemeenschappelijke interesse worden onderzocht worden en zouden er wellicht op den duur gemeenschappelijke projecten ter tafel kunnen komen.

Cor Passchier 25.05.2019